

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-37>

УДК 332.14(477)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДОСВІДУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ ТИПІВ ТЕРИТОРІЙ

PROBLEMS AND PROSPECTS FOR IMPLEMENTING THE EU'S REGIONAL POLICY EXPERIENCE IN SUPPORTING THE DEVELOPMENT OF CERTAIN TYPES OF TERRITORIES

Антонюк Микола Юрійович

аспірант,
Державна установа «Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долішнього НАН України»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-3503-2259>

Янович Арсеній Віталійович

аспірант,
провідний інженер відділу регіональної економічної політики,
Державна установа «Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долішнього НАН України»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9039-2735>

Antoniuk Mykola

State Institution "M. I. Dolishniy Institute of Regional Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine"

Yanovych Arsenii

State Institution "M. I. Dolishniy Institute of Regional Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine"

У цій статті досліджено проблеми та перспективи імплементації досвіду регіональної політики Європейського Союзу в Україні. Розкрито інституційно-правову архітектуру політики згуртованості ЄС, проаналізовано її основні інструменти – ITI, CLLD, RIS3, JTF, Interreg – та специфіку їх застосування для різних типів територій. Особливу увагу приділено українському контексту: сучасному стану законодавчого забезпечення, викликам воєнного часу, інституційній слабкості громад і необхідності просторової типологізації за моделлю DEGURBA. Проведено порівняльний аналіз (gap analysis), який визначає нормативні, методичні та організаційні зміни, потрібні для інтеграції європейських підходів у національні програми відновлення. У роботі обґрунтовано, що адаптація (а не копіювання) інструментів ЄС може стати основою для формування нової просторової політики України, орієнтованої на згуртованість, інноваційність та стійкий розвиток регіонів.

Ключові слова: регіональна політика, політика згуртованості ЄС, регіональний розвиток, Україна, DEGURBA, ITI, CLLD, смарт-спеціалізація, територіальне врядування, післявоєнне відновлення.

The article explores the challenges and prospects of implementing the European Union's regional policy experience in Ukraine, with particular emphasis on its institutional architecture, instruments, and applicability to post-war recovery. The study analyzes the evolution of the EU Cohesion Policy and its key tools – Integrated Territorial Investments (ITI), Community-Led Local Development (CLLD), Smart Specialisation Strategies (S3/RIS3), the Just Transition Fund (JTF), and Interreg – demonstrating how they contribute to addressing disparities across various types of territories: urban, rural, mountainous, border, and industrial. Building on this analysis, the research assesses Ukraine's current regional policy framework, including the Law "On the Principles of State Regional Policy" (2015) and the State Strategy for Regional Development 2027. The article highlights critical gaps in Ukraine's spatial governance system: the absence of a national typology compatible with the EU's DEGURBA classification, insufficient institutional capacity at the local level, and fragmented coordination among ministries and regional actors.

A gap analysis identifies necessary legislative and methodological reforms to integrate EU approaches—particularly the introduction of DEGURBA-based territorial typologies, legal recognition of ITI and CLLD mechanisms, inclusion of S3 in regional strategies, and adaptation of recovery programs to reflect spatial differentiation. The findings underscore that Ukraine's success depends not on direct replication of EU models but on their adaptive application, harmonized with the country's decentralization process and post-war reconstruction priorities. The study concludes that embedding EU cohesion instruments into Ukraine's recovery framework can establish a more balanced, innovative, and territorially integrated model of development.

Keywords: EU Cohesion Policy, regional development, Ukraine, DEGURBA, ITI, CLLD, Smart Specialisation, territorial governance, post-war recovery.

Постановка проблеми. У сучасних умовах євроінтеграційного курсу України проблематика регіональної політики та пошуку ефективних моделей підтримки розвитку окремих типів територій набуває особливої актуальності. Війна проти України призвела до значних соціально-економічних втрат, просторової диференціації розвитку та появи нових викликів для територій – від масштабних руйнувань інфраструктури у прифронтових регіонах до зростання навантаження на великі міста через внутрішню міграцію населення. Водночас, саме регіональний вимір відновлення визначатиме сталість післявоєнного розвитку, інтеграцію України у спільний ринок ЄС та забезпечення принципів згуртованості.

У Європейському Союзі регіональна політика є одним із ключових інструментів забезпечення економічної, соціальної та територіальної єдності. Вона спирається на концепцію *place-based policy*, яка передбачає врахування специфіки різних типів територій і формування індивідуальних підходів до регулювання їхнього розвитку. Для України, що прагне гармонізувати власну регіональну політику зі стандартами ЄС, вивчення та адаптація цього досвіду стають першочерговим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика адаптації та імплементації європейського досвіду регіональної політики в Україні активно розглядається у вітчизняній науковій літературі останнього десятиліття. Концептуальні засади сучасної політики згуртованості, її інституційна структура та територіально орієнтовані інструменти детально описані у працях С. Шульц, І. Стороньянської, Л. Беновської, С. Давимуки, В. Куйбіди та Л. Федулової. Дослідники наголошують, що ефективна адаптація європейських механізмів – таких як ITI, CLLD, RIS3 та JTF – можлива лише за умов належної інституційної спроможності, партнерства між рівнями влади та стабільної фінансової підтримки [16].

У працях О. Полікарпової окреслено проблеми інтеграції просторового підходу ЄС

у вітчизняну систему регіонального управління [13], а В. Кравець і С. Астахов звертають увагу на необхідність нормативного узгодження національної системи стратегічного планування з принципами політики згуртованості. Аналітичні центри – зокрема CEDOS і видання MODECON – підкреслюють, що ключовими бар'єрами залишаються відсутність офіційної просторової типології (DEGURBA), слабка координація між центральними та регіональними органами влади, а також недооцінка інтегрованих інструментів у програмах післявоєнного відновлення [15].

Серед зарубіжних учених, чиї праці безпосередньо вплинули на осмислення політики згуртованості, варто виділити Ф. Барку, який сформулював концепцію *place-based policy* [2]; Д. Бахтлера, К. Мендеса та Ф. Вішлейда, що проаналізували еволюцію фінансових механізмів Когезійної політики [1]; а також Е. Медероша, Т. Дакса та А. Копуса, які досліджують ефективність програм Interreg і LEADER [5; 6; 8].

Попри наявність значного наукового доробку, питання практичного запровадження європейських інструментів у національну регіональну політику України, особливо в контексті відбудови та євроінтеграції, потребують подальшого комплексного аналізу, що і визначає мету даної роботи.

Метою цієї статті є аналіз теоретико-методологічних засад та інституційно-правової архітектури регіональної політики ЄС, а також розробка рекомендацій з імплементації цього досвіду в Україні з урахуванням проблем та перспектив розвитку окремих типів територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна регіональна політика Європейського Союзу ґрунтується на ідеї згуртованості (*cohesion*), що передбачає зменшення диспропорцій у рівнях соціально-економічного розвитку територій. Ключовим концептуальним підходом у цьому контексті виступає *place-based policy*, запропонований Ф. Баркою (2009), який відкидає універсальні «однакові» моделі та закликає до формування диферен-

ційованих політик, адаптованих до місцевих особливостей [2]. Окрім територіальної орієнтованості цієї політики її характеризують також інноваційність, диверсифікованість фінансової та іншої підтримки та досконала інституціалізація системи управління регіональним розвитком. З приводу іноваційності політики слід відмітити реалізацію концепції смарт-спеціалізації (RIS3) при розробці стратегій розвитку регіонів, що визначає їх унікальні конкурентні переваги і спрямовує ресурси на розвиток пріоритетних галузей.

Диверсифікованість заходів регіональної політики ЄС зумовлена типологізацією територій, яку застосовує Європейська Комісія на практиці регулювання регіонального розвитку. Зокрема, використовується така типологія територій:

- міські, приміські та сільські території (класифікація DEGURBA);
- території зі специфічними характеристиками: гірські, островні, прикордонні, слабо заселені (SPAs), периферійні;
- проблемні території: індустріально-депресивні, вугільні регіони, регіони в трансформації.

Потрібно наголосити, що успішність регіональної політики ЄС визначається поєднанням фінансових інструментів із механізмів інституційного розвитку та партнерства (principle of partnership).

Регіональна політика Європейського Союзу ґрунтується на багаторівневій системі інституційного врядування, у центрі якої перебуває Європейська Комісія, зокрема Генеральний директорат з питань регіональної та міської політики (DG REGIO). Саме він координує стратегічні напрями розвитку та визначає рамки умови реалізації політики згуртованості.

Типологізація території лежить в основі їх фінансової підтримки. Ключовим механізмом практичного втілення цієї політики виступає система фондів, кожен із яких має власне функціональне призначення:

Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF) спрямований на інвестиції в інновації, модернізацію інфраструктури та підтримку малих і середніх підприємств.

Когезійний фонд (CF) фінансує масштабні проекти у сферах охорони довкілля, транспорту та енергетики, при цьому доступний виключно для країн, де валовий національний дохід на душу населення становить менше ніж 90 % середнього рівня по ЄС.

Європейський соціальний фонд+ (ESF+) покликаний підвищувати конкурентоспромож-

ність людського капіталу через інвестиції в освіту, професійну підготовку та зайнятість.

Фонд справедливого переходу (JTF) забезпечує підтримку регіонів, які переживають трансформацію внаслідок згортання вугільної промисловості або інших енергоємних галузей.

Нормативно-правове забезпечення функціонування цих інструментів визначене **Загальним регламентом щодо фондів (Common Provisions Regulation, CPR 2021/1060)**. Цей документ встановлює уніфіковані правила для всіх структурних та інвестиційних фондів у програмному періоді 2021–2027 рр. Серед нововведень варто відзначити посилення ролі **інтегрованих територіальних інвестицій (ITI)** та підходу **CLLD (Community-Led Local Development)**, які дозволяють комплексно вирішувати проблеми як міських агломерацій, так і сільських територій [4].

Високий рівень орієнтованості регіональної політики ЄС на підтримку розвитку різних типів територій засвідчує її гнучкість та здатність адаптуватись до різних просторових контекстів, тобто враховуються як потреби великих агломерацій, так і вирішуються проблеми периферійних, гірських чи індустріально-депресивних регіонів.

Міські території, на яких проживає понад 70 % населення Європейського Союзу та формується основна частка валового внутрішнього продукту, водночас зіштовхуються з низкою гострих викликів, зокрема перенаселеністю, забрудненням довкілля, транспортними заторами та соціальною сегрегацією. Щоб подолати ці проблеми, було запроваджено механізм інтегрованих територіальних інвестицій (ITI), який дозволяє поєднувати ресурси різних фондів для реалізації комплексних міських стратегій. У Польщі саме завдяки ITI Варшава, Краків і Вроцлав отримали змогу впроваджувати масштабні проекти у сферах громадського транспорту, енергоефективності та інноваційної інфраструктури. У Франції в цьому напрямі працює Європейська міська ініціатива (EUI), що підтримує експериментальні урбаністичні підходи із застосуванням цифрових технологій та зеленої інфраструктури [5].

Проте, більшу частину простору Європи становлять сільські території, які охоплюють понад 80 % площі ЄС. Їхня роль у збереженні природних ресурсів є визначальною, але соціально-економічні умови залишаються вразливими: характерними є відтік молоді, старіння населення та обмежений доступ до базових

послуг. Відповіддю на ці виклики став підхід CLLD (Community-Led Local Development), відомий насамперед завдяки програмі LEADER. Його суть полягає у принципі «знизу вгору», коли місцеві групи дій визначають власні стратегії розвитку. Саме завдяки цьому підходу країни Балтії досягли значного прогресу у створенні сільського туризму та розвитку малого виробництва, тоді як в Іспанії він став чинником збереження культурної спадщини та підтримки кооперативного руху [6].

Окрему категорію становлять території з природними обмеженнями – гірські, острівні та малозаселені. Їхні проблеми пов'язані з низькою транспортною доступністю, високою вартістю надання публічних послуг і сезонністю економічної діяльності. Для таких регіонів передбачено спеціальні фінансові преференції з фондів ERDF та CF. У результаті в Італії, зокрема в Альпах, було профінансовано інноваційні проекти у сфері відновлюваної енергетики та екотуризму, тоді як у Греції та на Канарських островах – спрямовано кошти на компенсацію транспортних і енергетичних витрат, що виникають через географічну віддаленість від континенту [7].

Не менш проблемними територіями є прикордонні регіони, які часто стикаються з бар'єрами у мобільності, слабкою інтегрованою інфраструктурою та нерівним доступом до суспільних послуг. Саме для них розроблено програми Interreg, що об'єднують транскордонні, транснаціональні та міжрегіональні

ініціативи і об'єднує держави та регіони з метою спільної реалізації інфраструктурних, культурних й економічних ініціатив.

У Карпатському регіоні прикладом стала співпраця Польщі та Словаччини, яка дала змогу інвестувати у транспортні мережі, медичні заклади та культурні центри. У басейні Балтійського моря ж реалізуються масштабні транснаціональні проекти зі збереження довкілля та управління водними ресурсами [8].

Традиційні виклики постають перед промисловими регіонами, що переживають трансформацію у зв'язку з відмовою від викопних джерел енергії. Для пом'якшення соціальних та економічних наслідків таких змін створено Фонд справедливого переходу (JTF). Його ресурси спрямовуються на диверсифікацію економіки, розвиток альтернативних видів енергетики та перекваліфікацію працівників. Так, у Польщі JTF підтримує проекти у Сілезії, пов'язані з переходом до зеленої енергетики, а в Румунії – програми стимулювання підприємництва у вугільних регіонах. Поєднання фінансових інвестицій із соціальними та освітніми заходами створює передумови для стійкого розвитку цих територій у довгостроковій перспективі [9].

Наведені приклади свідчать, що інструменти політики згуртованості ЄС застосовуються адресно залежно від характеристик території. Для кращої систематизації досвіду доцільно узагальнити ці практики у вигляді

Таблиця 1

Порівняльна характеристика викликів та інструментів розвитку різних типів територій ЄС

Тип території	Виклики	Інструменти ЄС	Показники успіху
Міста й агломерації	транспорт, забруднення, соціальна сегрегація	ITI, EUI, CLLD	інвестиції у транспорт, скорочення CO ₂ , доступ до послуг, робочі місця
Сільські й периферійні	депопуляція, низька зайнятість	CLLD (LEADER), ERDF, ESF+	створення МСП, розвиток туризму, рівень зайнятості
Гірські, острівні	ізолюваність, висока логістика	ERDF, CF, спецпреференції CPR	доступ до ринків, частка відновлюваної енергії, туризм
Прикордонні	слабка інфраструктура, бар'єри мобільності	Interreg, ERDF	кількість транскордонних проектів, відремонтовані дороги, культурні ініціативи
Індустріально-деприсивні	занепад промисловості, безробіття	JTF, ERDF, ESF+	перекваліфікація кадрів, «зелені» інвестиції, зростання ВРП

Джерело: сформовано автором

порівняльній таблиці 1, яка демонструє зв'язок між типом території, типовими викликами, інструментами регіональної політики ЄС та ключовими показниками успіху.

У такий спосіб практики регіональної політики ЄС демонструють глибоку диференціацію та комплексність, дозволяючи забезпечити збалансований розвиток різних типів територій – від динамічних мегаполісів до віддалених сільських і гірських регіонів, а також пом'якшити наслідки структурних трансформацій в економіці загалом.

В умовах євроінтеграції державна регіональна політика України залишатиметься у фокусі реформ. Сучасна регіональна політика України формально ґрунтується на Законі «Про засади державної регіональної політики» (2015) та Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року. Вони визначають цілі просторової згуртованості, скорочення регіональних диспропорцій та посилення місцевого самоврядування. Однак, як показує практика, нормативні документи залишаються рамковими і не завжди здатні відповісти на виклики, які постали перед країною внаслідок війни [10].

Сучасні українські науковці акцентують увагу на проблемі інституційного забезпечення реалізації державної регіональної політики як у вимірі ефективності функціонування наявних інституцій, так і в контексті їхньої здатності адаптуватися до залучення фінансових ресурсів для реалізації цільових програм за підтримки Структурних фондів ЄС. Вчені зазначають також, що механізми реалізації в Україні залишаються малоефективними: недостатньо уваги приділяється моніторингу та оцінюванню результативності політики, через що часто неможливо встановити, чи реально досягнуто проголошених у стратегіях стратегічних цілей [16].

Серед найважливіших викликів української регіональної політики можна виокремити чотири:

- по-перше, це відсутність сучасної адаптованої до нових реалій просторової типології територій. Так, в Україні сформована адаптована до ЄС система номенклатури територіальних одиниць в межах якої виділяють національні (області), регіональні (райони) та місцеві (територіальні громади) рівні. Проте Україна поки не застосовує класифікації на кшталт DEGURBA або ESPON, які дають змогу диференціювати політику відповідно до потреб міських, сільських, гірських чи прикордонних регіонів;

- по-друге, слабкість інституційної спроможності громад: багато з них не мають кваліфікованих кадрів і належної експертизи для підготовки комплексних проектів;

- По-третє, нестача стабільного фінансування, адже регіональні програми часто залежать від політичної кон'юнктури і поки що не можуть використовувати кошти ERDF чи Когезійного фонду.

І, нарешті, по-четверте, наслідки війни: зруйнована інфраструктура, масове внутрішнє переміщення населення та необхідність відбудови цілих регіонів суттєво змінюють пріоритети державної політики.

У цьому контексті аналітичний центр CEDOS зауважує, що Україна рухається у напрямі наближення до співтовариства, проте надто повільно. Темпи імплементації європейських підходів не відповідають нагальним потребам країни, яка вже сьогодні має передбачити можливість вирішувати завдання відновлення та інтеграції. Зі свого боку, експерти журналу MODECON підкреслюють, що відбудова України має стати можливістю для пересмислення регіональної політики: механічне копіювання інструментів ЄС є хибним шляхом, адже їх необхідно адаптувати до реалій воєнного й повоєнного відновлення [15].

Узагальнюючи попередньо сказане, підкреслимо, що аналіз сучасної регіональної політики України показує, що попри наявність нормативної бази та певні кроки в напрямі європейської інтеграції, країна стикається з низкою системних бар'єрів. Це і відсутність офіційної просторової типології, і слабкість інституційної спроможності громад, і брак фінансових механізмів, які могли б забезпечити сталість програм. Поза тим, війна суттєво змінила регіональну динаміку, актуалізавши нові завдання відновлення.

Щоб перейти від загальної діагностики до практичних кроків, доцільно представити ці проблеми у форматі *gap analysis*. Такий підхід дозволяє чітко зафіксувати, які законодавчі та методичні зміни потрібні, аби офіційно застосовувати європейські типології (DEGURBA/урбан-рурал) та інтегровані інструменти (ITI, CLLD, S3) у програмах відновлення. У наведених нижче таблиці 2 окреслюються ключові прогалини, пропоновані рішення, відповідальні інституції та очікувані показники успіху.

Перспективи інтеграції досвіду ЄС можна розглядати у кількох часових вимірах.

У короткостроковій перспективі (1–3 роки) доцільно зосередитися на пілотних проектах, які довели свою ефективність у країнах ЄС.

Таблиця 2

**Аналіз інституційних та методичних прогалин у впровадженні інструментів
регіональної політики ЄС в Україні**

Напрямок	Поточний «геп»	Що потрібно зробити	Відповідальні інституції	Показники успіху
Типології (DEGURBA / урбан-рурал)	В Україні немає офіційної класифікації міських, приміських і сільських територій; планування відбувається на регіональному рівні та на рівні територіальних громад.	1) Розробити й затвердити методику DEGURBA; 2) Інтегрувати її у регіональні стратегії та програми відновлення	Держстат, Мінрегіон, КМУ	Офіційний класифікатор; усі громади віднесені до класів; звітність за DEGURBA у ДСРР
ITI (Integrated Territorial Investments)	Агломерації не мають правосуб'єктності; відсутні правила для міжмуніципальних агентств ITI; фінансування йде секторально	1) Закон/постанова про статус ITI-агентств; 2) Дозволити мультиджерельне фінансування (держбюджет, донори, муніципальні кошти)	ВРУ, Мінрегіон, Мінфін	Створено перші ITI-агентства (Київ, Львів, Дніпро); портфелі ITI у відновленні
CLLD (Community-Led Local Development / LEADER)	Відсутні LAG (місцеві групи дії) у правовому полі; немає стандартів для локальних стратегій та мікрогрантів	1) Закріпити статус LAG; 2) Розробити шаблон Local Action Strategy; 3) Запустити систему мікрогрантів для громад	ВРУ, Мінрегіон, Мінекономіки	Зареєстровано LAG у ≥50% регіонів; перша хвиля мікрогрантів реалізована
S3 (Smart Specialisation / RIS3)	Смарт-спеціалізація не інтегрована у стратегії; немає механізму підприємницького відкриття (EDP)	1) Внести зміни до постанов КМУ: S3 – обов'язковий розділ регіональних стратегій; 2) Провести EDP-сесії для вибору ніш	Мінекономіки, МОН, НАН	Усі регіональні стратегії мають S3; затверджені інноваційні ніші
Програми відновлення (Recovery mainstreaming)	Відновлювальні проекти подаються без урахування типу території та без інтегрованих підходів	1) Включити поле «тип території (DEGURBA)» у всі заявки; 2) Створити окремі вікна для ITI, CLLD і S3 у фондах відновлення	КМУ, Мінрегіон, Мінфін	Усі проекти мають позначку «тип території»; ≥30% фонду відновлення йде на інтегровані пакети

Джерело: сформовано на основі [17–22]

Йдеться про впровадження ITI в найбільших агломераціях (Київ, Львів, Дніпро), застосування CLLD у прикордонних і сільських громадах, а також активнішу участь у програмах Interreg NEXT. Це дозволить Україні не лише протестувати інструменти, але й сформувати

інституційну культуру партнерства та інтегрованого планування.

У середньостроковій перспективі (3–5 років) ключовим завданням стане інтеграція принципів смарт-спеціалізації (RIS3) у регіональні стратегії. Зроблені в Україні

кроки в цьому напрямку не були до кінця вдалими через невірно визначені пріоритети та неврахування воєнних реалій та їх наслідків. Це допоможе виявити конкурентні переваги кожного регіону і сконцентрувати ресурси на реалізації їх конкурентних переваг. Також слід адаптувати інструменти Фонду справедливого переходу для українських вугільних і промислових регіонів, де трансформація економіки вже стала неминучою. Важливим кроком має стати спрямування фінансової підтримки не лише на інфраструктурні проекти, а й на соціальний розвиток територій за рахунок коштів ДФРР. Така діяльність стане подібною Європейського соціального фонду, яка акумулювала б ресурси держави, донорів та міжнародних організацій і функціонувала за прозорими правилами, узгодженими з європейськими стандартами.

У довгостроковій перспективі (5–10 років) Україні потрібно гармонізувати статистику та просторові класифікації з європейськими (DEGURBA, ESPON), що дозволить інтегруватися в єдину аналітичну базу ЄС. Не менш важливою є розбудова культури багаторівневого врядування, де центральна влада, регіони й громади працюватимуть як рівноправні партнери. Повна інтеграція в політику згуртованості стане можливою вже після набуття членства, проте підготовча робота має проводитися вже сьогодні.

Українські дослідники неодноразово наголошували на необхідності адаптації європейських практик, але механічне перенесення досвіду ЄС без урахування українських реалій є нежиттєздатним [16].

Таким чином, перспективи імплементації досвіду ЄС в Україні можна окреслити як поєднання двох взаємопов'язаних процесів: з одного боку – запровадження перевірених європейських механізмів, а з іншого – глибока інституційна модернізація та врахування специфіки українських територій для їх фінансової підтримки. Лише за цієї умови регіональна політика стане не лише формальним інструментом наближення до ЄС, а й реальною платформою для відбудови й довгострокового розвитку країни.

Висновки. Отже, довготривалий досвід трансформації регіональної політики ЄС нао-

чно демонструє її високу результативність у подоланні просторових диспропорцій розвитку територій та у зміцненні економічної, соціальної й територіальної згуртованості. Її ефективність пояснюється передусім системністю та довгостроковим плануванням, що реалізуються через багаторічні фінансові рамки. Важливу роль відіграє і диференційований підхід до різних типів територій – від динамічних агломерацій до сільських, гірських, прикордонних та індустріально-депресивних регіонів. Використання інноваційних інструментів, таких як інтегровані територіальні інвестиції (ITI), підхід розвитку, орієнтований на громади (CLLD), смарт-спеціалізація (RIS3) та Фонд справедливого переходу (JTF), дало змогу інтегрувати фінансові ресурси, забезпечити ширшу участь громад та створити нову культуру багаторівневого врядування, яка й стала запорукою стійкості європейської регіональної політики.

Для України цей досвід є особливо актуальним у період трансформаційних процесів і підготовки до масштабного повоєнного відновлення. Водночас імплементація європейських практик потребує врахування існуючих внутрішніх обмежень. Серед них – недосконалість нормативно-правової бази та відсутність чіткої просторової типології територій, недостатній рівень управлінської й фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, а також руйнівні наслідки збройної агресії РФ, що створили нові виклики для регіонального розвитку.

Важливо впровадження європейського досвіду в Україні логічно розглядати у трьох часових горизонтах. У короткостроковому вимірі важливо зосередитися на реалізації пілотних проектів ITI та CLLD, а також на розширенні участі у програмах Interreg NEXT, що дозволить отримати швидкі результати та практичні уроки. У середньостроковій перспективі пріоритетами мають стати інтеграція принципів смарт-спеціалізації (RIS3), а у довгостроковому горизонті визначальною стане гармонізація статистичних і методологічних засад з європейськими стандартами, інституційне закріплення механізмів багаторівневого врядування та повна інтеграція України у політику згуртованості ЄС після набуття членства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Bachtler J., Mendez C., Wishlade F. EU Cohesion Policy and European Integration: The Dynamics of EU Budget and Regional Policy Reform. London: Routledge, 2017. 382 p.

2. Barca F. An Agenda for a Reformed Cohesion Policy. Independent Report prepared at the request of the European Commissioner for Regional Policy. Brussels, 2009. 62 p.
3. European Commission. Cohesion Policy 2021–2027: Investing in Europe's Regions. Brussels: Publications Office, 2021. 84 p.
4. Regulation (EU) 2021/1060 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund Plus, the Cohesion Fund, the Just Transition Fund and the European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund. *Official Journal of the European Union*, L 231, 30.6.2021.
5. Gorzelak G. Cohesion Policy and Regional Development. Brussels: European Commission, 2019. 312 p.
6. Dax T., Copus A. The Future of Rural Development. London: Routledge, 2016. 228 p.
7. ESPON GEOSPECS. Geographic Specificities and Development Potentials in Europe. Final Report. Luxembourg: ESPON, 2012. 156 p.
8. Medeiros E. European Territorial Cooperation: Theoretical and Empirical Approaches to the Process and Impacts of Cross-Border and Transnational Cooperation in Europe. Springer, 2020. 220 p.
9. European Commission. Just Transition Fund: Guidance for Member States. Brussels: Publications Office, 2021. 95 p.
10. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 № 156-VIII.
11. Мінрегіон України. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року. Київ, 2020.
12. OECD (2018), Maintaining the Momentum of Decentralisation in Ukraine, OECD Multi-level Governance Studies, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264301436-en>
13. Полікарпова О. Регіональна політика ЄС: практичний досвід для України. Економічна думка. 2015. № 3. С. 45–56.
14. Marukhlenko M. Політика згуртованості в ЄС: досвід для України. Economics and Business Education Journal. 2024.
15. Качмарський Є. І. Регіональна політика України: європейський досвід та вітчизняні реалії. Modern Economics. 2024. № 44(2024). С. 69–73. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V44\(2024\)-11..](https://doi.org/10.31521/modecon.V44(2024)-11..) 2024.
16. Шульц С. Л. Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення. Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2018. 205 с.
17. Regulation (EU) 2021/1060 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund Plus, the Cohesion Fund, the Just Transition Fund and the European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund, and financial rules for those and for the Asylum, Migration and Integration Fund, the Internal Security Fund and the Border Management and Visa Instrument. *Official Journal of the European Union*, L 231, 30.06.2021. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj>
18. Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). *Official Journal of the European Union*, L 154, 21.06.2003. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003R1059>
19. European Commission. *Integrated Territorial Investments (ITI): What are they and how do they work?* URBACT, 2021. URL: <https://urbact.eu/articles/what-are-integrated-territorial-investments>
20. CEMR. *Analysis of the implementation of Integrated Territorial Investments (ITI) and Community-Led Local Development (CLLD) in the EU Cohesion Policy*. Brussels, 2023. URL: https://ccre-cemr.org/wp-content/uploads/2024/04/230124_EN_analysis_ITI_CLLD_final.pdf
21. BIM. *FLAG/CLLD Programme 2014–2020: Report on Implementation*. Bord Iascaigh Mhara, Dublin, 2023. URL: <https://bim.ie/wp-content/uploads/2023/05/BIM-Flag-EOI-Report.pdf>
22. European Commission. *Cohesion Policy Study: Cohesion and Recovery*. URBACT, 2023. URL: https://urbact.eu/sites/default/files/2023-03/cohesion_policy_study_final.pdf

REFERENCES:

1. Bachtler J., Mendez C., Wishlade F. EU Cohesion Policy and European Integration: The Dynamics of EU Budget and Regional Policy Reform. London: Routledge, 2017. 382 p.
2. Barca F. An Agenda for a Reformed Cohesion Policy. Independent Report prepared at the request of the European Commissioner for Regional Policy. Brussels, 2009. 62 p.
3. European Commission. Cohesion Policy 2021–2027: Investing in Europe's Regions. Brussels: Publications Office, 2021. 84 p.

4. Regulation (EU) 2021/1060 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund Plus, the Cohesion Fund, the Just Transition Fund and the European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund. *Official Journal of the European Union*, L 231, 30.6.2021.
5. Gorzelak G. Cohesion Policy and Regional Development. Brussels: European Commission, 2019. 312 p.
6. Dax T., Copus A. The Future of Rural Development. London: Routledge, 2016. 228 p.
7. ESPON GEOSPECS. Geographic Specificities and Development Potentials in Europe. Final Report. Luxembourg: ESPON, 2012. 156 p.
8. Medeiros E. European Territorial Cooperation: Theoretical and Empirical Approaches to the Process and Impacts of Cross-Border and Transnational Cooperation in Europe. Springer, 2020. 220 p.
9. European Commission. Just Transition Fund: Guidance for Member States. Brussels: Publications Office, 2021. 95 p.
10. Zakon Ukrainy «Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky» vid 05.02.2015 № 156-VIII [Law of Ukraine “On the Principles of State Regional Policy” of February 5, 2015 No. 156-VIII].
11. Minrehion Ukrainy. *Derzhavna stratehiia rehionalnoho rozvytku na period do 2027 roku* [State Strategy for Regional Development for the Period up to 2027]. Kyiv, 2020.
12. OECD (2018), Maintaining the Momentum of Decentralisation in Ukraine, OECD Multi-level Governance Studies, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264301436-en>
13. Polikarpova O. *Rehionalna polityka EU: praktychnyi dosvid dlia Ukrainy* [EU Regional Policy: Practical Experience for Ukraine]. *Ekonomichna dumka*, 2015, No. 3, pp. 45–56.
14. Marukhlenko M. *Polityka zghurtovanosti v EU: dosvid dlia Ukrainy* [Cohesion Policy in the EU: Experience for Ukraine]. *Economics and Business Education Journal*, 2024.
15. Kachmarskyi Ye. (2024). Regional Policy of Ukraine: European Experience and Domestic Realities. *Modern Economics*, 44(2024), 69-73. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V44\(2024\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V44(2024)-11).
16. Shults S. L. *Mekhanizmy realizatsii rehionalnoi polityky: otsinka efektyvnosti ta napriamy udoskonalennia* [Mechanisms for the Implementation of Regional Policy: Efficiency Assessment and Improvement Directions]. Monograph. Lviv: IRD NAN Ukrainy, 2018, 205 p.
17. Regulation (EU) 2021/1060 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2021 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund Plus, the Cohesion Fund, the Just Transition Fund and the European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund, and financial rules for those and for the Asylum, Migration and Integration Fund, the Internal Security Fund and the Border Management and Visa Instrument. *Official Journal of the European Union*, L 231, 30.06.2021. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj>
18. Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). *Official Journal of the European Union*, L 154, 21.06.2003. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003R1059>
19. European Commission. *Integrated Territorial Investments (ITI): What are they and how do they work?* URBACT, 2021. URL: <https://urbact.eu/articles/what-are-integrated-territorial-investments>
20. CEMR. *Analysis of the implementation of Integrated Territorial Investments (ITI) and Community-Led Local Development (CLLD) in the EU Cohesion Policy*. Brussels, 2023. URL: https://ccre-cemr.org/wp-content/uploads/2024/04/230124_EN_analysis_ITI_CLLD_final.pdf
21. BIM. *FLAG/CLLD Programme 2014–2020: Report on Implementation*. Bord Iascaigh Mhara, Dublin, 2023. URL: <https://bim.ie/wp-content/uploads/2023/05/BIM-Flag-EOI-Report.pdf>
22. European Commission. *Cohesion Policy Study: Cohesion and Recovery*. URBACT, 2023. URL: https://urbact.eu/sites/default/files/2023-03/cohesion_policy_study_final.pdf